

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора,
професора кафедри інструментального виконавства,
оркестрового диригування та педагогіки мистецтва
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Паньків Людмили Іванівни

на дисертацію

Полянка Миколи Олеговича

**«СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МУЗИЧНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ
ОСВІТИ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ**

(ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ СТ. – ПЕРША ТРЕТИНА ХХ СТ.)»,

подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі
знань 01 Освіта/ Педагогіка
за спеціальністю 011 - Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційної роботи, зв'язок із планами відповідних галузей науки. Сьогодні, коли Україна проходить крізь горнило повномасштабної кривавої війни, перебуває в епіцентрі глобального цивілізаційного зіткнення, питання національної культури та освіти виходять за межі суто педагогічних проблем і набувають статусу стратегічного ресурсу держави та однієї з важливих умов збереження національної ідентичності та протидії спробам фальсифікації історичної пам'яті, суспільно-культурних наративів. Вивчення, систематизація та узагальнення культурно-історичного досвіду нашого народу постає одним із пріоритетних завдань сьогодення.

У такому контексті Микола Олегович Полянко окреслює важливу проблему вивчення історичного досвіду розвитку мистецької освіти України, зокрема її музично-інструментальної галузі. Цілком погоджуємось із автором, що музично-інструментальна освіта України є «стратегічно важливим культуротворчим ресурсом» у забезпеченні духовної стійкості суспільства, консолідації громад, трансляції культурних цінностей (Дисертація, с.3). Вона посідає важливе місце в системі сучасної освіти, забезпечує неперервність музичних традицій, розвиток виконавської та педагогічної культури у професійній підготовці музикантів, забезпечує формування естетичних

смаків, ціннісних орієнтацій і світоглядних установок здобувачів мистецької освіти.

Дослідницька увага дисертанта звернена до історико-педагогічного досвіду розвитку музично-інструментальної освіти Західної України другої половини ХІХ ст. – першої третини ХХ ст., адже саме в цей час у західноукраїнському регіоні формувалась модель поєднання українських культурних, зокрема музично-виконавських традицій з європейськими. Важливо, що в цей історичний період формувались засадничі освітні і культурні передумови розвитку професійної музичної освіти України. Тож, актуальність теми дисертації М. О. Полянка є незаперечною, оскільки обумовлена важливістю і необхідністю комплексного дослідження трансформаційної динаміки розвитку музично-інструментальної освіти в контексті історичних, культурних та політичних процесів. Вивчення історичного досвіду музично-інструментальної освіти Західної України у зазначений період набуває особливої значущості в умовах сучасної трансформації та інтеграції системи освіти України до європейського культурно-освітнього простору.

Дисертаційне дослідження М. О. Полянка тематично пов'язане з науковими програмами, що реалізуються на кафедрі педагогіки та методики початкової освіти факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, входить до тематичного плану науково-дослідної роботи - «Теоретико-методологічні засади розвитку педагогічної освіти та професійної підготовки фахівців у контексті євроінтеграційних процесів».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення та висновки, сформульовані в дисертації, є достатньо обґрунтовані на теоретичному, методологічному та емпіричному рівнях. Це підтверджується, насамперед, використанням широкого спектру джерельно-інформаційної бази за темою дисертації. Ґрунтовний аналіз

літературних джерел здійснено із застосуванням сучасних наукових методів. Добір та ефективне застосування наукових методів демонструють високий рівень методологічної компетентності дисертанта.

Концептуальні ідеї та висновки проведеного дослідження викладено логічно, послідовно та аргументовано. Наукові результати, представлені в дисертації є науково обґрунтованими і достатньо переконливими. Це дозволяє вважати дослідження М. Полянка цілісним і завершеним.

Наукова новизна одержаних результатів

Дисертація має наукову новизну, що полягає у цілісному осмисленні музично-інструментальної освіти Західної України як історико-педагогічної системи, розвиток якої інтерпретовано крізь призму взаємодії інституційних, змістових і культурно-соціальних чинників. Уперше акцентовано на ролі музичних товариств як системоутворювального механізму інституціоналізації мистецької освіти та обґрунтовано її багаторівневу організацію. Уточнено наукове розуміння музично-інструментальної освіти як інтегрованого феномену у поєднанні виконавського, педагогічного і культуротворчого вимірів. Подальшого розвитку набули положення про єдність європейських освітніх впливів і національних культурних процесів у формуванні змісту та організації музично-інструментальної підготовки, а також про її адаптивний потенціал і відкритість до міжкультурної взаємодії.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів

Дисертація М. О. Полянка має яскраво виражену теоретичну і практичну значущість. *Теоретичне значення* дослідження полягає в поглибленні наукових уявлень про музично-інструментальну освіту як історико-педагогічний феномен та розширенні підходів до її вивчення в міждисциплінарному вимірі; в розширенні історико-педагогічного бачення музично-інструментальної освіти як цілісного культурно-освітнього явища, розвиток якого зумовлюється взаємодією інституційних, змістових і педагогічних чинників. Результати дослідження поглиблюють уявлення про механізми формування мистецької освіти в умовах міжкультурної взаємодії та

дозволяють розглядати музично-інструментальну підготовку не лише як професійну галузь, а як складову культуротворчих процесів.

Отримані узагальнення створюють теоретичне підґрунтя для подальших досліджень у галузі історії мистецької освіти, порівняльної педагогіки та розвитку національних освітніх систем у європейському контексті.

Практичне значення результатів дослідження визначається можливістю їх використання у професійній підготовці майбутніх викладачів музичного мистецтва, діяльності мистецьких закладів освіти, системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників, а також у розробленні навчально-методичного забезпечення. Результати дослідження можуть бути використані при розробленні освітніх програм, навчально-методичних матеріалів, а також у практичній роботі викладачів мистецьких закладів освіти. Матеріали дисертації впроваджено в освітній процес підготовки бакалаврів за спеціальностями «Музичне мистецтво» та «Середня освіта (Музичне мистецтво)» у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича та Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка.

Оцінювання змісту дисертації

Дисертаційне дослідження Миколи Олеговича Полянка «Становлення і розвиток музично-інструментальної освіти в Західній Україні (друга половина XIX ст. – перша третина XX ст.)» є логічно вибудованою, структурно завершеною і методологічно обґрунтованою науковою працею. Загальна композиція дисертації відповідає вимогам до наукових кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів основної частини з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Кожна структурна частина логічно пов'язана з попередньою та наступною, забезпечуючи послідовне розгортання авторської концепції.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, чітко сформульовано мету і завдання дослідження роботи, визначено його предмет і об'єкт ,

окреслено методи дослідної роботи, представлено наукову новизну, теоретичне і практичне значення дисертації, подано дані щодо апробації та впровадження результатів проведеної роботи. Це засвідчує високий ступінь усвідомленості автором наукової проблеми, здатність до її опрацювання і вирішення поставлених завдань.

Перший розділ дисертації присвячено визначенню теоретичних та історико-педагогічних засад дослідження становлення і розвитку музично-інструментальної освіти. Послідовно, проте, надто розлого, розглянуто сутність основних та суміжних понять («музично-інструментальна освіта», «музична педагогіка», «музична дидактика», «інструментальна методика», «виконавська школа», «музична культура» та ін.), визначено наукові підходи до історико-педагогічного осмислення музично-інструментальної освіти, проаналізовано витoki музично-педагогічної традиції в європейському культурно-мистецькому контексті, представлено періодизацію становлення і розвитку музично-інструментальної освіти в Західній Україні. Теоретичним здобутком автора вважаємо осмислення та трактування музично-інструментальної освіти як багатовимірної системи знань, складної культурно-освітньої платформи, яка у своєму розвитку зумовлена та визначається сукупністю історичних, соціальних, культурних, філософських та освітньо-мистецьких чинників (Дис.,с.89). Автор переконує, що музично-інструментальна освіта охоплює не лише механічні особливості гри на музичному інструменті, а й розвиток навичок та формування музичного мислення, художнього смаку, здатності до інтерпретації музичного та мистецького матеріалу, а також творчої самореалізації.

У другому розділі висвітлено процеси формування системи музично-інструментальної освіти в Західній Україні у другій половині XIX століття; представлено програми та репертуарну політику музичних навчальних закладів; висвітлено діяльність європейських та українських педагогів-музикантів, які сприяли розвитку музично-інструментальної освіти; на основі переосмислення історичних фактів відзначено зорієнтованість культурно-

мистецького життя Західної України другої половини XIX ст. – початку XX ст. на культурні процеси, що відбувалися в мистецьких центрах Європи.

Третій розділ спрямовано на дослідження регіонально-культурних аспектів розвитку музично-інструментальної освіти в Західній Україні у першій третині XX століття. Висвітлено активну діяльність музичних товариств, концертних об'єднань, аматорських і професійних колективів Галичини та Буковини, що сприяло формуванню сталого попиту на музично-інструментальну освіту досліджуваного регіону, зростанню виконавського рівня та підвищенню вимог до професійної підготовки майбутніх музикантів. Аналіз трансформаційних процесів у музично-інструментальній освіті західноукраїнського регіону засвідчив її виразну самодостатність та прийняття власного місцевого традиційного колориту, що проявлялася у створенні власної інституційної мережі, гнучких освітніх програм та орієнтації на потреби різних соціальних груп. Автор доводить, що сучасна музична освіта України зберігає важливі культурні надбання Західної України та історичні принципи регіону (доступності, ступеневості, професійної зорієнтованості) та, водночас, перебуває у процесі динамічної модернізації відповідно до європейських освітніх і культурних тенденцій.

Результати проведеного дослідження підтверджують, що регіональні особливості розвитку музично-інструментальної освіти Західної України у досліджуваній період є важливим джерелом для осмислення закономірностей становлення національної системи музичної освіти в цілому.

Висновки дисертації сформульовані чітко, відповідно до поставлених завдань.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях. Основні результати дисертаційного дослідження відображено у 12 публікаціях автора, з яких 6 статей – у наукових фахових виданнях України.

Основні положення та результати проведеного дослідження достатньо апробовано на наукових конференціях різного рівня: міжнародних, всеукраїнських, регіональних (8).

Мова дисертації є академічною, стилістично виваженою, концептуально точною. Виклад матеріалу чіткий, послідовний, логічний.

Таким чином, вважаємо, що дисертація М. О. Полянка є цілісною, завершеною науковою працею, яка відповідає високим стандартам наукових робіт і демонструє досягнення поставленої мети дослідження і повну реалізацію окреслених завдань.

Дискусійні положення та зауваження. Висока наукова якість роботи не виключає можливості для дискусії, що є природним для дисертаційних досліджень.

1. У першому розділі дисертації представлено історичну ретроспективу становлення музично-інструментальної освіти Західної України у взаємозв'язку з еволюцією європейської музично-освітньої системи. При цьому автор спирається, на наукові праці, переважно сучасних українських авторів. Вважаємо, що значно збагатило б теоретичну базу дослідження використання архівних матеріалів та також зарубіжних (європейських) культурологічних та історико-педагогічних джерел у даному контексті.

2. На основі ґрунтовного історико-концептуального аналізу музично-інструментальної освіти, її витоків та етапів становлення, автор переконує у багатогранності досліджуваного феномена, що охоплює не тільки технічні механічні особливості гри на музичному інструменті, а й розвиток навичок та формування музичного мислення, художнього естетичного смаку, здатності до інтерпретації музичного та мистецького матеріалу, а також творчої самореалізації. У дисертації представлено обґрунтування музично-інструментальної освіти як багатовимірної педагогічної системи, яка інтегрує навчальну, виконавську та культуротворчу функції й забезпечує формування виконавської культури, педагогічної майстерності та художньо-ціннісного

досвіду, виступаючи водночас чинником розвитку культурно-мистецького середовища, національної ідентичності та міжкультурної комунікації. На наш погляд, сутність ключового поняття потребує більшої конкретизації, визначення структурних компонентів та подання їх змістового наповнення у структурній моделі музично-інструментальної освіти.

3. У дослідженні обґрунтовано орієнтацію музично-інструментальної освіти західноукраїнського регіону на європейські освітні стандарти при збереженні національної ідентичності, що проявлялося у поєднанні академічних моделей навчання з використанням національного музичного матеріалу та репертуару, забезпечуючи відповідність європейським вимогам і культурну самобутність (розділ 3 дисертації). Цілком погоджуючись із цим твердженням автора, вважаємо доречним висвітлення взаємозв'язку академічної моделі музично-інструментального навчання з народно-інструментальними практиками Західної України.

4. У визначення можливостей використання історичного досвіду розвитку музично-інструментальної освіти Західної України другої половини XIX ст.– першої третини XX ст. у сучасній системі підготовки фахівців музичного мистецтва, на нашу думку, варто більш чітко визначити методичні засади, а саме: сучасні принципи, педагогічні умови, організаційні форми, методи тощо.

5. З огляду на теоретичну та практичну значущість дисертації, висловлюємо побажання щодо висвітлення її результатів у вигляді навчального посібника для здобувачів вищої освіти мистецької галузі, викладачів закладів вищої і післядипломної педагогічної освіти.

Зазначимо, що висловлені міркування, зауваження і побажання мають дискусійний і рекомендаційний характер, не впливають на позитивну оцінку проведеного дослідження, а є суттєвим резервом для подальших наукових пошуків дисертанта.

Вважаємо, що дисертаційна робота Полянка Миколи Олеговича «Становлення і розвиток музично-інструментальної освіти в Західній Україні

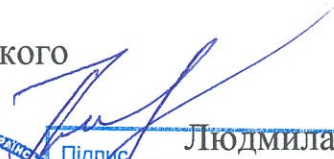
(друга половина XIX ст. – перша третина XX ст.)» виконана на належному науково-теоретичному рівні, має авторську, логічно побудовану, концептуальну структуру. Завдання роботи повністю вирішено, мета досягнута.

Висновок. Аналіз дисертаційної роботи та опублікованих праць дає підставу вважати дисертацію Полянка Миколи Олеговича «Становлення і розвиток музично-інструментальної освіти в Західній Україні (друга половина XIX ст. – перша третина XX ст.)» завершеним, цілісним і самостійним дослідженням, яке відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно Постанови КМ України №341 від 21.03.2022 р., №502 від 19.05.2023 р., №507 від 03.05.2024 р.), а її автор Полянка Микола Олегович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки у галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Офіційний опонент -

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри інструментального
виконавства, оркестрового диригування
та педагогіки мистецтва

факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

Підпис Людмила ПАНЬКІВ
ЗАВРЯО: зав. канцелярією Українського державного
університету імені Михайла Драгоманова
« 06 2026 р.

 Професор
Горюхін Г.М.